

‘Het Duitse feestje duurt niet eeuwig’

Symposium over de internationale rol van Duitsland

Achtergrond - 10 september 2013

Is Duitsland de nieuwe Europese supermacht? Historisch gezien ligt die vraag gevoelig maar tijdens de schuldencrisis werd duidelijk dat er zonder Duitse instemming in Europa weinig gebeurt. Over de rol die Duitsland internationaal speelt werd in Den Haag door politici en wetenschappers gedebatteerd tijdens het symposium ‘Europe’s Only Superpower?’.

Duitsland kan het op het internationale toneel niet snel goed doen. Als de Duitse regering doortastend probeert op te treden krijgt bondskanselier Merkel een Hitlersnor, als het land zich afwachtend opstelt wordt er juist om meer leiderschap gevraagd. Dat Duitsland op economisch vlak één van de sterkste landen in Europa is staat niet ter discussie, maar welke internationale rol past daarbij zonder de lessen uit het verleden te vergeten? Met de Duitse verkiezingen voor de deur probeerden een aantal Duitse politici en verschillende wetenschappers uit Europa die vraag te beantwoorden tijdens een symposium georganiseerd door de Atlantische Commissie en het Duitsland Instituut Amsterdam.

“Wij willen geen leidende rol op ons nemen”, zegt Bondsdaglid Günter Gloser (SPD). Hij benadrukt dat Duitsland geen supermacht wil zijn, maar samen met andere lidstaten aan Europa wil bouwen. Gloser bestrijdt dat Duitsland internationaal geen verantwoordelijkheid neemt en wijst op de verschillende militaire missies in onder meer Kosovo, Afghanistan en de Hoorn van Afrika waaraan Duitsland heeft bijgedragen. Duits buitenlands beleid kan volgens hem alleen plaatsvinden in overleg met andere Europese partners. Zijn collega-parlementariër Ruprecht Polenz (CDU) is het daar mee eens. “Als onze burens het goed hebben, hebben wij het ook goed. We moeten onze Europese vrienden van onze standpunten overtuigen zodat we de EU als hefboom voor onze belangen kunnen gebruiken.”

Supermacht

Bij de macht van Duitsland worden door verschillende wetenschappers vraagtekens gezet. “Duitsland is overduidelijk geen supermacht zoals de Verenigde Staten of de Sovjet-Unie dat waren”, zegt de Duitse politicoloog

Gunther Hellmann. "Duitsland is ook geen hegemoon, maar de machtsbalans is wel aan het verschuiven. Duitsland komt meer in het centrum van Europa te staan." Hellmann presenteert een reeks aan onderzoeken en opiniepeilingen waaruit blijkt dat steeds meer Europeanen tijdens de schulden crisis andere Europese lidstaten als een bedreiging voor het algemeen welzijn zijn gaan zien. "De Duitser wantrouwt de Griek en omgekeerd. Met de afname van het wederzijdse vertrouwen neemt ook de steun voor supranationale oplossingen af", zegt Hellmann. Een intergouvernementele aanpak, gebaseerd op afspraken tussen lidstaten, is juist voor een groot land als Duitsland voordelig.

Ook Paul Scheffer, professor Europese Studies in Tilburg, nuanceert de rol van Duitsland. "Tijdens de crisis was het Griekenland dat als zwakste schakel het tempo bepaalde, niet Duitsland." Op basis van demografische gegevens zoals een laag geboortecijfer en vergrijzing verwacht Scheffer dat het belang van Duitsland en Europa op termijn afneemt. "Europa is het enige continent waar de bevolking niet groeit".

Duitsers kloppen zichzelf graag op de borst omdat hun economie als een van de weinige in Europa groeit, zegt de Franse politicoloog François Heisbourg. Ook beweren ze dat ze niet aan de crisis verdienen. Dat zijn allebei mythes, aldus Heisbourg. "In een groot deel van de EU is de economische groei bijna nul en wereldwijd gezien doet Duitsland het helemaal niet zo goed. Daarnaast profiteert Duitsland enorm van de vlucht naar zekerheid." De lage rente op Duitse staatsobligaties ziet Heisbourg als een groot voordeel dat andere lidstaten niet hebben.

Frans-Duitse as

Met zevenmijsstappen geeft Heisbourg een overzicht van de ontwikkeling van de Frans-Duitse betrekkingen na de Tweede Wereldoorlog. "Juist de verschillen tussen beide landen leverden de kracht voor de Frans-Duitse locomotief". Ook SPD-er Gloser merkte al op dat juist een compromis tussen twee zo verschillende landen als voorbeeld voor andere lidstaten kon dienen. Elke lidstaat kon wel iets van zichzelf in het compromis ontdekken.

Volgens Heisbourg is het voorbij met de Frans-Duitse eensgezindheid, "inertie" noemt hij de huidige situatie. "Er zijn geen gezamenlijke initiatieven meer tussen Frankrijk en Duitsland. Duitsland weigert voorstellen die door anderen worden gedaan, maar is niet in staat het eigen beleid aan de EU op te leggen zonder Franse toestemming. De Franse wil en mogelijkheden om Duitsland te stoppen zijn beperkt door de economische zwakte van Frankrijk". Heisbourg en Gloser breken beiden een lans voor het uitbreiden van de Frans-Duitse as met Polen. "Sinds de

uitbreiding van de EU naar 28 leden kunnen Frankrijk en Duitsland niet iedereen meer vertegenwoordigen”, zegt Heisbourg. Met een grotere rol voor Polen kunnen de Oost-Europese lidstaten beter bij de besluitvorming worden betrokken.

Toch komt volgens Heisbourg ook aan de Duitse dominantie een einde. Dat wijt hij aan de zwaktes van het Duitse model: de slechte demografische vooruitzichten en de hoge mate waarin de Duitse economie afhankelijk is van de export. “Duitsland blijft de grootste economie, maar wordt geen hegemoon”. Heisbourg raadt de Duitsers aan om te glimlachen: “want het blijft niet altijd feest”.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2885/het-duitse-feestje-duurt-niet-eeuwig>